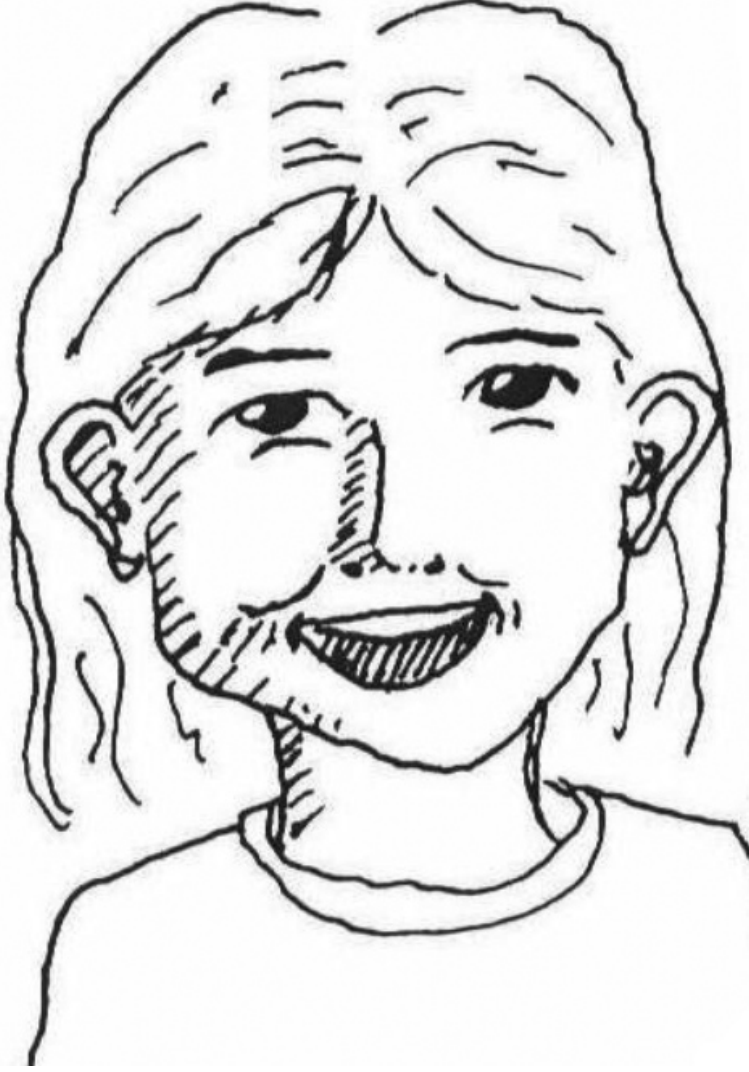

Çocuklar için Eleştirel Düşünme

Mini Kılavuzu

(daha iyi
düşünebilmenize
yardım etmek
için)

Önyargısız Özlem (ve Linda Elder)

Merhaba! Ben Önyargısız Özlem.

Düşünme konusunda iyiyim. İyiyim çünkü çok pratik yapıyorum. Nasıl yaptığımı size göstereceğim!

Kafam karıştığı zaman, soru sorarım. Hep açık olmaya çalışırım.

Bir şey bana pek anlamlı gelmediği zaman soru sorarım. Konuları anlamaya çalışırım.

Ben kendim için düşünürüm. Başkalarından benim adına düşünmelerini istemem.

Bu küçük kitabı sizin de düşünme konusunda iyi olmanıza yardımcı olsun diye yazıyorum.

Daha iyi bir düşünen olmanıza faydalı olsun diye her sayfaya güçlü bir fikir koydum.

Düşünme konusunda güçlü olabilmek için:

1. Bu konuda gerçekten kendinizi geliştirmek istediğinize karar vermelisiniz,
2. Bu kitapta verilenleri her gün uygulamalısınız.

Eleştirel düşünenler, kendi düşünme biçimleri konusunda kafa yorarlardı. Düşünme sistemlerindeki sorunları incelerler. Basketbol ya da beyzbol oyuncularının yaptığı gibi eleştirel düşünenler de düşünme biçimlerini pratik ederler.

Sizin de iyi bir düşünür olmayı istediğinizi umuyorum. Eğer öyleyse, çok şey öğreneceksiniz ve çok hoşunuza gidecek.

Bol şanslar!

Önyargısız Özlem

Not: Bu arada, bu kitapçıkta sunulan bazı fikirleri anlamak için yardıma ihtiyacınız olabilir. Öğretmeniniz size ödevler ve örnekler vererek bunları öğrenmenize yardımcı olabilir.

İçindekiler

Önyargısız Özlem'den Mektup	1
Üç tip Düşünen ile Tanışın	2
Saf Suna	3
Bencil Berhan	4
Önyargısız Özlem	5
Eleştirel Düşünmenin Esası	6
Düşünürken Entellektüel Standartları Kullanma	8
Açık Olun	9
Doğru Olun	10
Konuyla İlgili Olun	11
Mantıklı Olun	12
Önyargısız Olun	13
Düşünmenin Elemanları	14
Amaç Üzerinde Düşünün	15
Sorunuzu İfade Edin	16
Bilgi Toplayın	17
Vardığınız Sonuçları Bilin	18
Varsayımlarınızı Kontrol Edin	19
Kavramlarınızı Netleştirin	20
Konuya Hangi Bakış Açısından Baktığınızı Bilin	21
Sonuçlar Üzerinden Düşünün	22
Entellektüel Erdemler Geliştirin	23

Üç farklı düşünen tipi vardır

Saf
Suna

Nasıl
ve
ne
şekilde
düşündüğüne
önem
vermez.

Bencil
Berhan

Düşünme
konusunda
iyidir.
Fakat
başkalarına
karşı
pek
adil
değildir.

Önyargısız
Özlem

Düşünme
konusunda
iyidir
ve
diğerlerine
karşı
önyargısızdır.

Saf Suna

“Benim düşünmeye ihtiyacım yok! Herşeyi düşünmeden anlayabiliyorum. O an içimden nasıl geliyorsa öyle davranıyorum. Duyduğum şeylerin çoğuna inanırım. Televizyonda gördüklerimin çoğuna inanırım. Bunları niçin sorgulamam gerektiğini anlamıyorum ve konuları anlamak için çok fazla vakit harcamama gerek yok. Yeteri kadar uzun bekleyince başkaları bunları benim için yapıyorsa niye uğraşayım ki? ‘Yapamıyorum’ demek birçok işi yapmaktan daha kolaydır. Annem babam ve öğretmenlerim kendime iyi bakmadığımda benimle ilgilenirler. Geçen gün matematik ödevimi yapmadığım için ağlamaya başladım ve ödevimi babam yaptı. Annem babam bana çok yardım ediyorlar. Böylesi bana daha kolay geliyor. Bana söylenenleri yapıyorum, çenemi kapatıyorum ve arkadaşlarım ne yapıyorlarsa ben de onlara uyuyorum. İşleri fazla karıştırmayı sevmiyorum. Düşünmek insanın başına dert açıyor.”

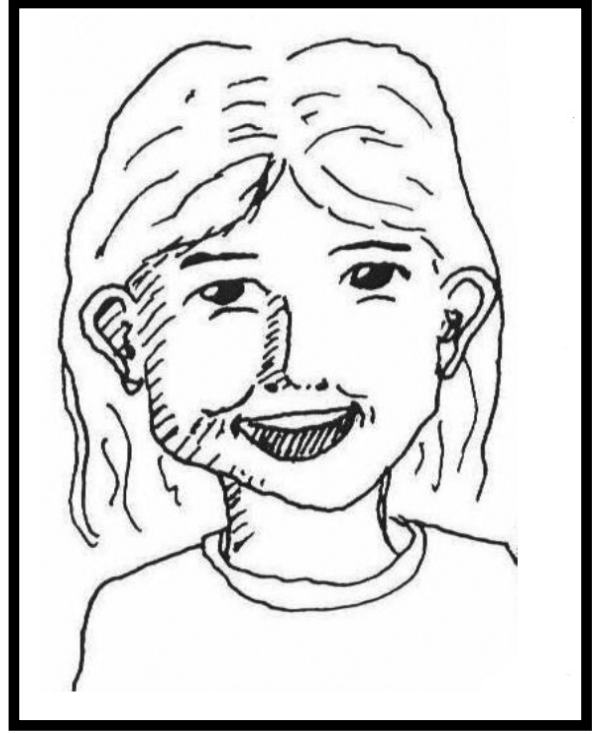
Bencil Berhan

“Ben çok düşünürüm. İnsanları şaşırtmamda ve istediğimi elde etmemde çok işe yarıyor . İnanmak istediklerime ve istediğimi elde etmeme yarayan şeylere inanırım. Benden yapmak istemediğim şeyi yapmamı isteyen herkesi sorgularım. Anneme babama işlerimi nasıl yaptırabileceğimi düşünürüm. Diğer çocuklara istediğim şeyleri nasıl yaptıracağım üzerine kafamı yorarım. Hatta düşünmekten bile nasıl kaçacağımı bulabilirim. Bazen yapabileceğimi bildiğim fakat yapmak istemediğim şeyler için ‘yapamam’ derim. İnsanları nasıl kullanacağınızı bilerseniz onlardan bütün

istediklerinizi elde edebilirsiniz. Geçen gece annemle yatma saati konusunda tartışarak saat 11’e kadar ayakta kalabildim. İnsanlara duymak istediklerini söylemek iyi oluyor. Bazen elbetteki duymak istedikleri şeyler doğru şeyler değil, fakat bu hiç önemli değil, çünkü başınız derde sadece onlara duymak istemedikleri şeyleri söylediğinizde girer. Bunun nasıl yapılacağını bilerseniz insanları her zaman kandırabilirsiniz. Biliyor musunuz, nasıl yapılacağını bildiğinizde kendinizi bile kandırabilirsiniz.”

Önyargısız Özlem

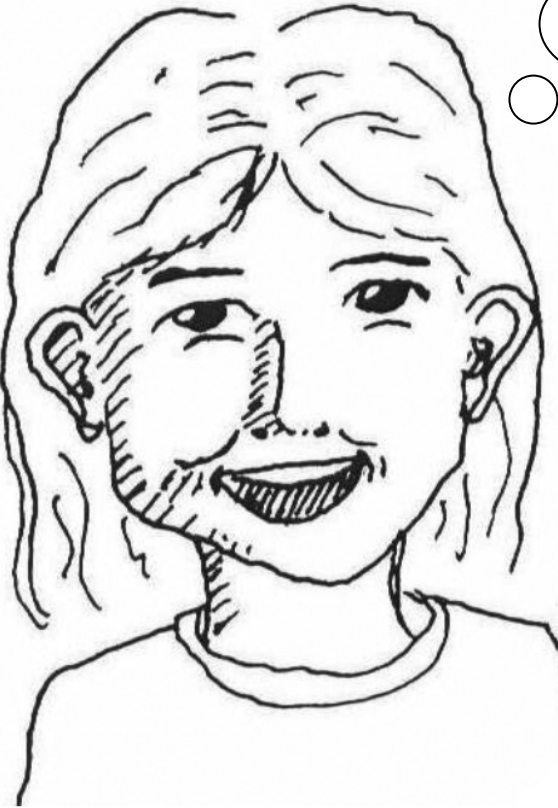
“Ben çok düşünürüm. Öğrenmeme yardımcı oluyor. Konuları anlamama faydası oluyor. Anne babamı ve arkadaşlarımı anlamak istiyorum. Gerçektende, kendimi bile anlamayı ve niye bazı davranışlarda bulunduğumu bilmek istiyorum. Bazen anlamadığım şeyleri yapıyorum. Herşeyi ve herkesi anlamaya çalışmak kolay değil. Birçok insan bir şey söylüyor fakat başka bir şey yapıyorlar. İnsanların söylediği herşeye her zaman

inanamıyorsunuz. Televizyonda gördüğünüz şeylerin çoğuna inanmamalısınız. İnsanlar çoğu zaman söylemek istedikleri şeyleri söylemez fakat istedikleri şeyler olduğu ve sizi memnun etmeye çalıştıkları için öyle söylerler. Ben dünyayı daha iyi yaşanabilecek bir yer haline getirmek istiyorum. Herkes için daha iyi bir dünya inşa etmek istiyorum, yalnızca benim ve arkadaşlarım için değil. Diğer insanları anlamak için yaptıkları işlere bakmalısınız. Onların şartlarını anlamalı ve kendinizi onların yerine koyduğunuzda neler hissettiklerini görmelisiniz. Kendinizi onların yerine koymalısınız. Geçen gece kız kardeşim beni deli etti çünkü en sevdiğim şovu izlerken o da başka bir TV programını izlemek istedi. Ona izin vermedim fakat sonradan ev ödevini yapabilmesi için bu programı izlemesi gerektiğini farkettilim. O zaman anladım ki ödevini yapmak zorunda olduğu halde, benim istediğim şovda ısrar etmem ona karşı haksızlıktı. Adaletli olmak kolay değildir. Bencil olmak ve yalnızca kendini düşünmek çok daha kolaydır. Ama ben başkalarını düşünmezsem, başkaları niçin beni düşünsün? Başkalarına karşı önyargısız olmak istiyorum çünkü ben başkalarının da bana karşı önyargısız olmalarını bekliyorum.”

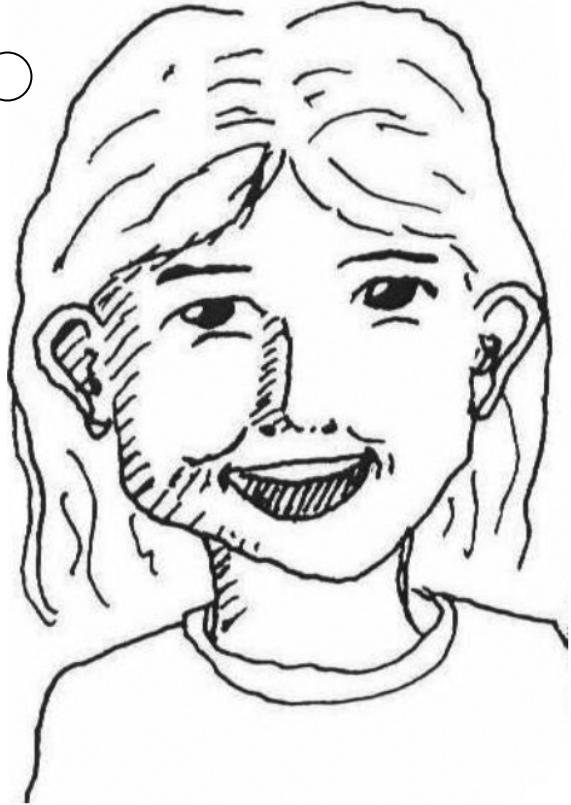
Eleştirel Düşünenler Yapacakları Şeyi Nasıl Daha İyi Yapabileceklerini Araştırırlar

Her zaman daha iyi bir
yol vardır ve ben onu
bulabilirim.

Eleştirel Düşünenler Mantıklarının Gücüne İnanırlar.

Bilmem gereken her şeyi öğrenebilirim.

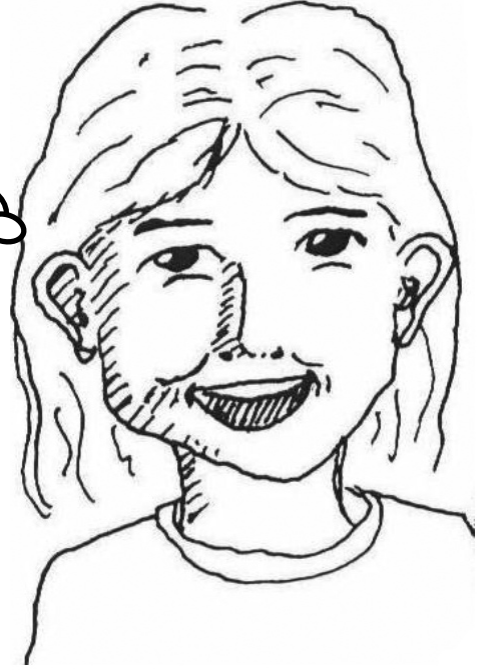
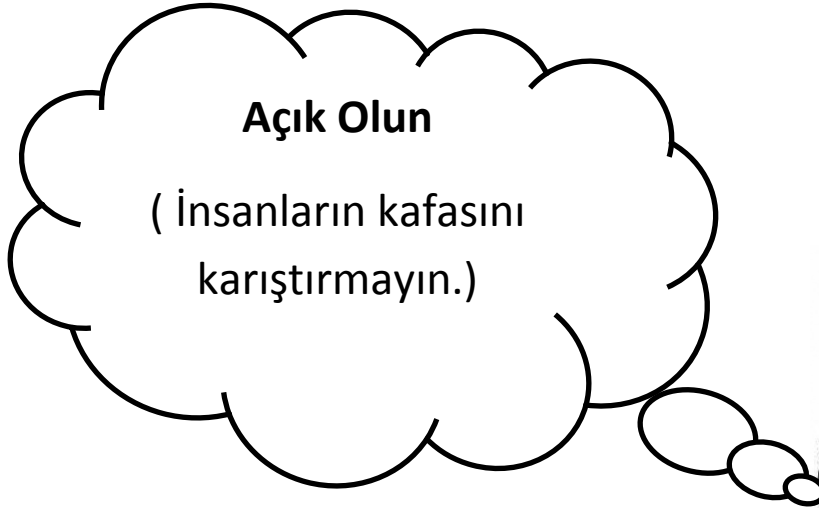
Açık olun! – Ne demek istediğinizi söyler misiniz?
Örnekler verebilir misiniz?

Net olun! - Onun doğru olduğundan emin misiniz?

İlgili olsun! - Söylediğimiz şey düşündüğümüz şeyle ilgili mi?

Mantıklı olun! - Söyledikleriniz birbiriyle tutarlı mı?

Adil olun! – Davranışlarınızın başkalarında hangi duygulara yolaçacağını hiç düşündünüz mü?

Açık ve net olmadığımız zaman kafamız karışır. Aşağıdaki noktaları anlarsak açık ve net oluruz:

- Konuştuğumuz şeyleri,
- Duyduğumuz şeyleri, ya da
- Okuduğumuz şeyleri

Açık olmak istediğiniz zaman söyleyecekleriniz ve soracaklarınız:

- İsterseniz ne demek istediğimi söyleyeyim. Bir örnek vereyim.
- Ne demek istediğinizi söyleyebilir misiniz?
- Bunu başka kelimelerle söyleyebilir misiniz?
- Kafam karıştı. Ne demek istediğinizi açıkla mısınız?
- İsterseniz, bana söylediğiniz şeyleri anladığım kadarıyla size tekrar söyleyeyim. Hatalı isem beni düzeltin.

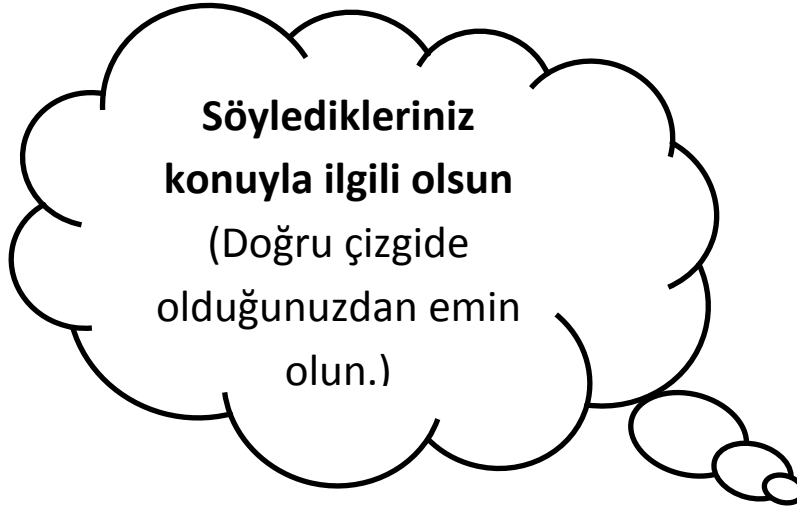
Net Olun

(Söyediğiniz şeyin doğru olduğundan emin olun.)

Doğru bir şeyden ya da bir gerçeklikten bahsederek söylediğimiz şey doğrudur, nettir. Bir şeyin gerçek olup olmadığından emin değilsek, bunun böyle olup olmadığını kontrol etmeliyiz.

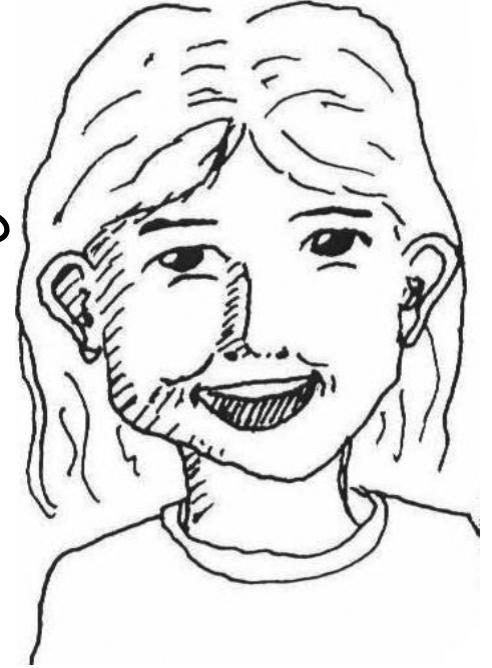
Doğru ve net konuştuğunuzdan emin olmak için sormanız gereken sorular:

- ‘Bunun gerçekten doğru olup olmadığını nasıl bulabiliriz?’
- ‘Bunu nasıl kontrol edebiliriz?’
- ‘Doğruluğunu anlamak için bu fikri nasıl test edebiliriz?’
- ‘Söyediğiniz şeyin doğru olduğunu nereden biliyorsunuz?’

**Herhangi bir konu aşağıdakilerle
doğrudan bağlantılıysa, söyledikleriniz
konuyla ilgili demektir:**

- Çözmeye çalıştığınız problem
- Yanıtlamaya çalıştığınız soru
- Hakkında konuştuğunuz ya da yazdığınız şey

**Herhangi bir şeyin konuyla ilgili olup olmadığından emin
olmadığınızda sorabileceğiniz sorular:**

- Söyledikleriniz ilgilendiğiniz problemle ne şekilde ilgili?
- Bu bilgi, sorduğumuz sorularla nasıl bir ilişki içinde?
- Problemin çözümünde bize ne yardımcı olabilir?
- Söylediğiniz şey konuştuğumuz şeyle ne şekilde bağlantılı?

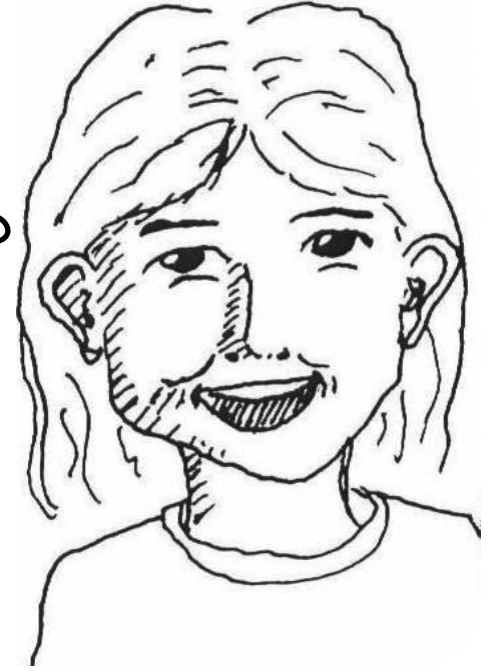
Mantıklı Olun

(Herşeyin mantığa uymasına dikkat edin.)

Düşünme eylemimiz, hakkında düşündüğümüz herşey anlamlı bir şekilde bir araya gelebiliyorsa o zaman mantıklıdır.

Aşağıdaki soruları, birşeyin mantıklı olup olmadığından emin değilseniz sorabilirsiniz:

- Bu, bana mantıklı gelmiyor. Bütün bunları nasıl bir araya getirdiğinizi gösterebilir misiniz?
- Bu paragraftaki cümleler birbirlerine ait değilmiş gibi gözüküyor. Cümleleri birbiriyle daha tutarlı olacak şekilde nasıl yeniden yazabilirim?
- Söylediğiniz şey mantıklı gözüküyor. Böyle bir sonuca nasıl vardınız? Bunun niçin size mantıklı geldiğini açıklar mısınız?

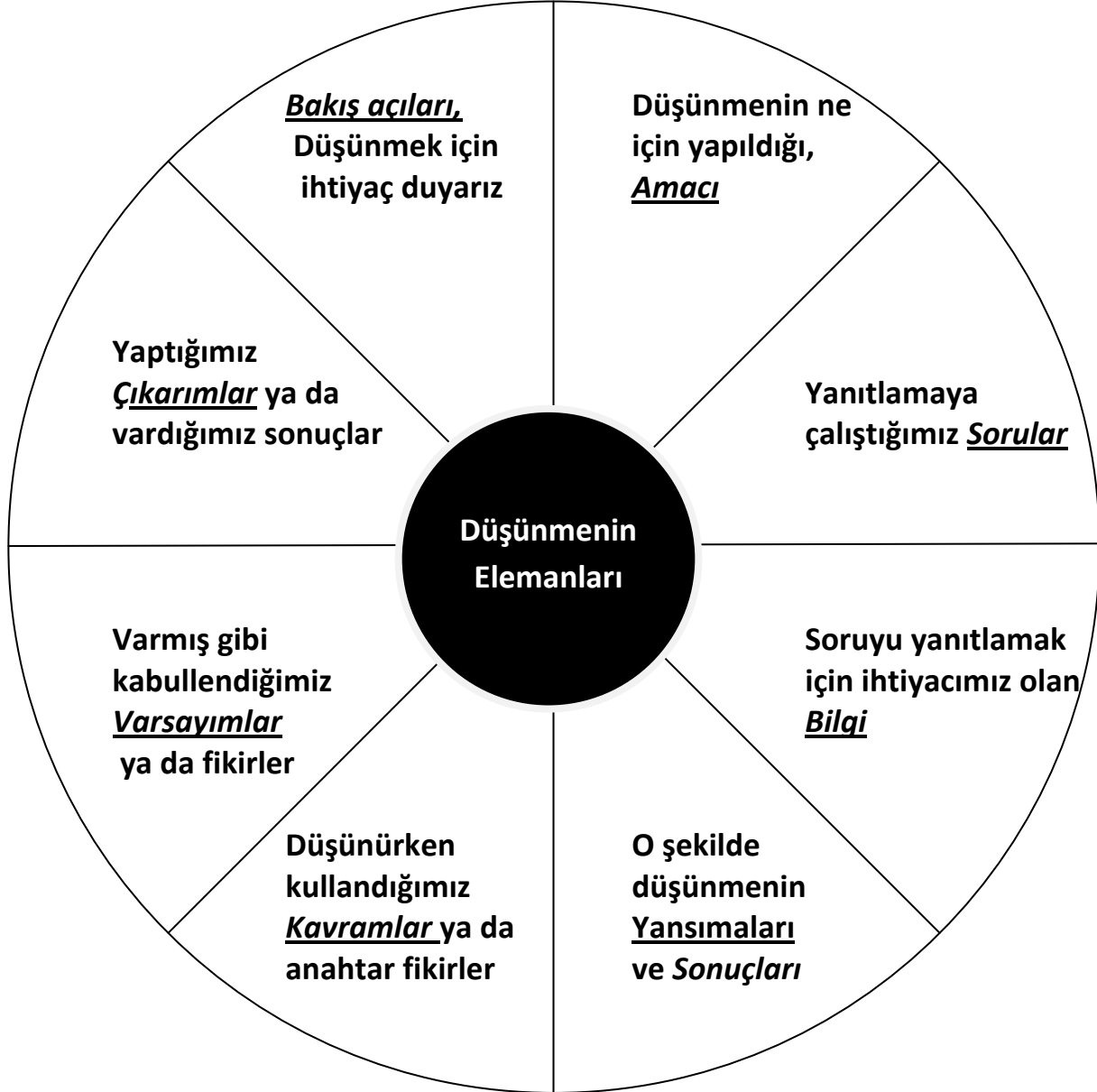
Bir şey yapmadan önce başkalarının duygularını düşündüğümüz zaman adil ve tarafsız demektir.

Kendinizin ya da başkasının adaletli olup olmadığından emin olmadığınız zaman bu soruları sorabilirsiniz:

- Ben şu an bencil miyim?
- O, bu noktada bencil mi davranıyor?
- Diğerlerinin ne düşündüğünü düşünüyorum muyum?
- Başkalarının neler hissettiklerini düşünüyorum muyum?
- Ona hakettiği şeyi veriyor muyum?

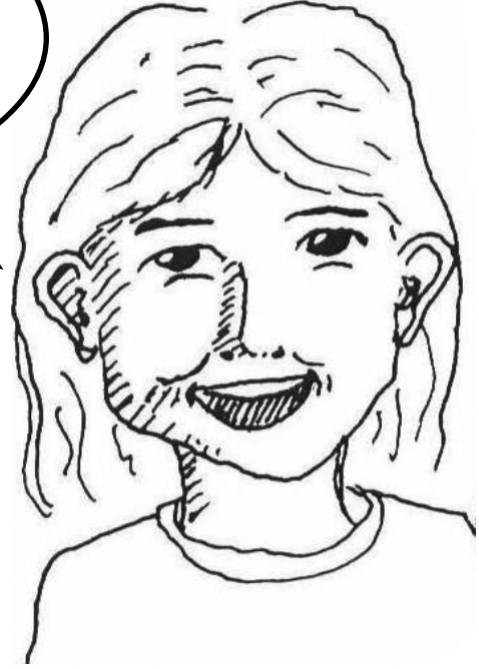
Düşünme biçimimizdeki sorunları bulabilmek için düşünmemizi parçalara ayırırız – ve sorunları çözmeye çalışırız.

İşte parçalar:

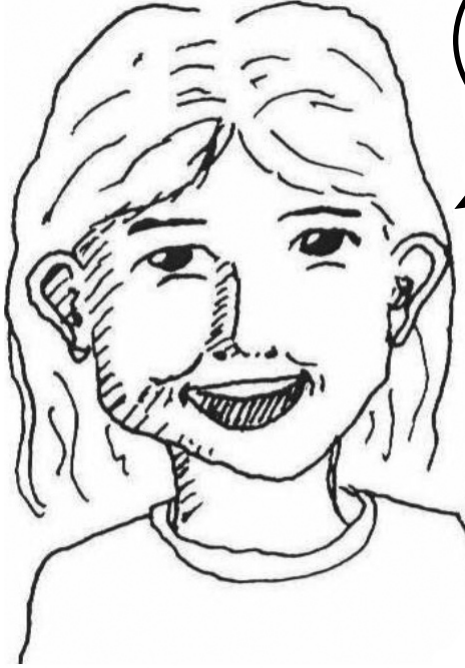
Amacınızı Düşünün

Amacınız, hedefinizdir ya da olmasına çalıştığınız şeydir.

Amacınızın ne olduğunu ortaya koymak için soracağınız sorular:

- Yaptığınız şeyi ne amaçla yapıyorsunuz?
- Benim bunu yapmamdaki amacım nedir?
- Amacımız nedir?
- Bu ödevin verilmesindeki amaç nedir?
- Bu hikayedeki ana karakterin amacı nedir?
- Öğretmenimin amacı nedir?
- Kızkardeşimin amacı nedir?
- Erkek kardeşimin amacı nedir?
- Amacımla ilgili olarak ortada bir sıkıntı var mı?

Sorunuzu İfade Edin

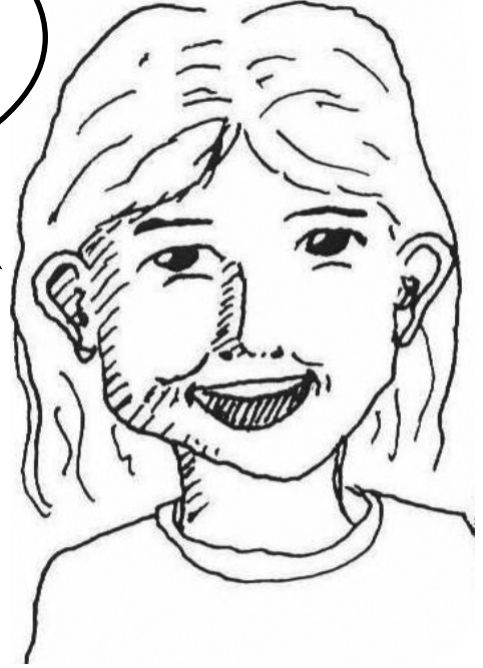
Soru, problemi ortaya koyar ve düşünmemizi yönlendirir.

Soru hakkında sorabileceğiniz sorular:

- Yanıtlama çalıştığım soru nedir?
- Bu aktivitede cevaplamaya çalıştığım soru nedir?
- Sorduğum soru açık mı?
- Farklı bir soru mu sormalıyım?
- Bana hangi soruyu soruyorsun?

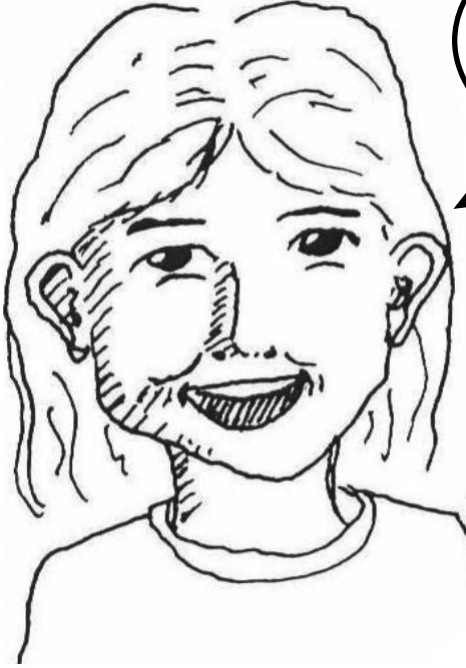
Bilgi Toplayın

Bilgi, öğrenmeye ve anlamaya çalıştığınız gerçekler, kanıtlar ve deneyimlerdir.

Bilgi ile ilgili olarak sorabileceğiniz sorular:

- Bu soruyu cevaplamak için hangi bilgiye ihtiyacım var?
- Daha fazla bilgi toplamalı mıyım?
- Bu bilgi amacımla örtüşüyor mu?
- Sahip olduğum bilgi doğru mu?

Çıkarımlarınıza Bakın

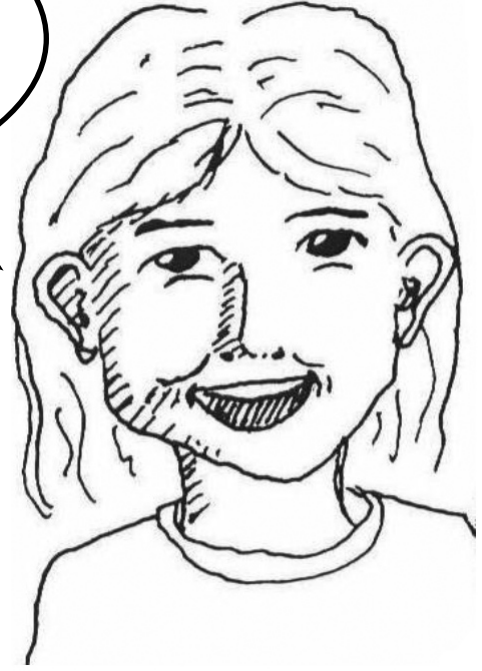
Çıkarımlar, vardığınız sonuçlar demektir. Bu, beynimizin bazı şeyleri anlamaya çalışırken yaptığı bir şeydir.

Çıkarımlarınızı kontrol etmek üzere sorabileceğimiz sorular:

- Hangi sonuçlara varıyorum?
- Düşünmem gereken başka sonuçlar da var mıdır?
- Vardığım sonuç/çıkarım mantıklı mı?
- Başkasının bu çıkarımı mantıklı mı?

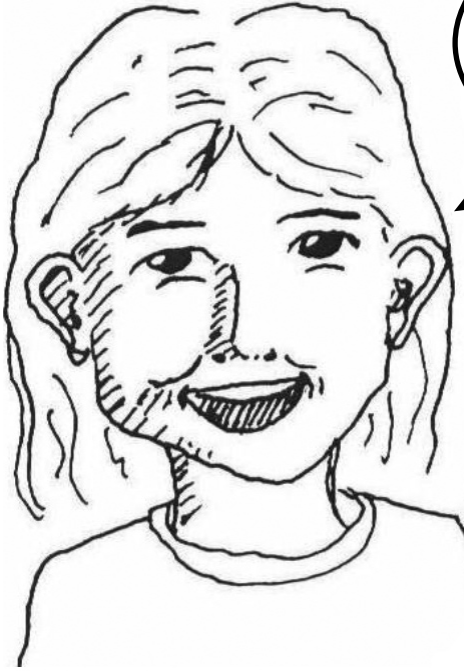
Varsayımlarınızı Kontrol Edin

Varsayımlar, varolduğunu kabul ettiğiniz inançlardır. Bunları genellikle sorgulamazsınız, fakat sorgulamalısınız.

Varsayımlar hakkında sorabileceğiniz sorular:

- Varmış gibi kabul ettiğim şey nedir?
- Varsaymamam gereken birşeyi mi varmış gibi kabul ediyorum?
- Bu sonuca gitmeme sebep olan varsayımım nedir?
- Bir başkasının varsaydığı şey nedir?
- Annemin arkadaşlarım hakkında ne gibi varsayımları var?
- Erkeklerin kızlardan her zaman daha güçlü olduklarını varsayıyor musunuz?

Kavramlarınızı Netleştirin

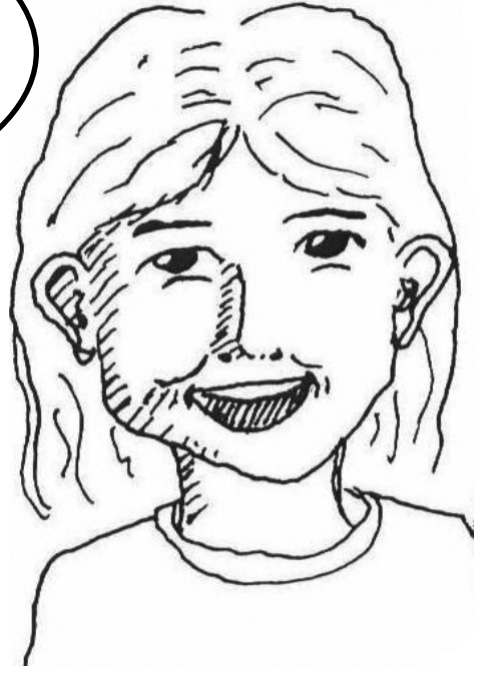
Kavramlar, çevrenizde olup bitenleri anlamaya çalışırken yani düşünürken kullandığınız fikirlerdir.

Kavramları netleştirmek için sorabileceğiniz sorular:

- Bu hikayedeki ana fikir nedir?
- ----- kelimesini duyduğumda aklıma ne geliyor?
- Bu karakterin kafasındaki fikirler nelerdir? Bu fikrin kendisinde bir problem var mı?
- Kendi düşünme biçimimdeki fikirler nelerdir? Bu düşüncenin bana ya da başkalarına yarattığı bir problem var mı?
- Bence, bu iyi bir fikir fakat konuyu biraz daha açar mısınız?

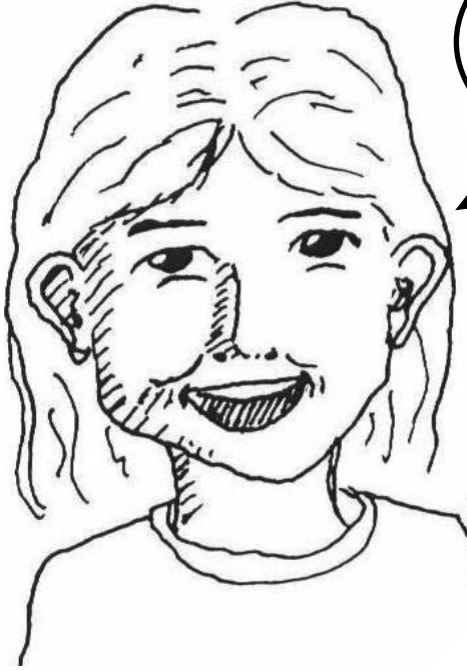
**Kendi Bakışaınızı
Bilin**

Bakışaısı, baktığınız şey ve ona bakma şeklinizdir.

Bakışaısını anlamaya yönelik sorular:

- Bu konuya/ duruma nasıl bakıyorum?
- Neye bakıyorum? Ve onu nasıl görüyorum?
- Durumla ilgili olarak başka bir mantıklı yol var mıdır? Ya da bakış açım tek bir mantığa dayanan bir görüş müdür?
- Kızlara zayıf kişiler (pisiler) olarak mı bakıyorsunuz?
- Erkeklerle dayanıklı insanlar olarak mı bakıyorsunuz?

Sonuçlar yoluyla düşünün

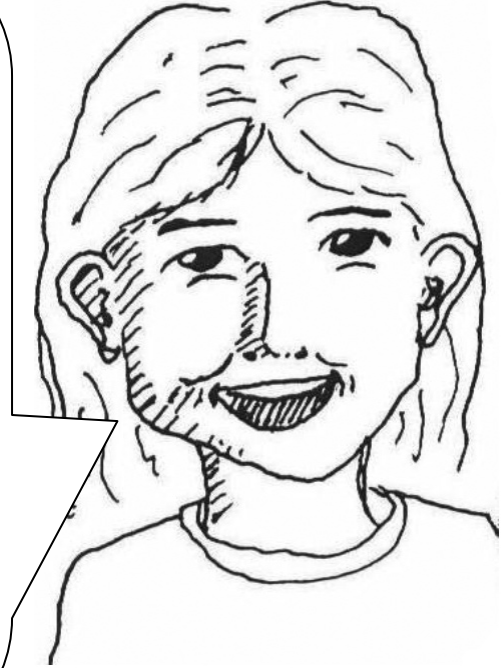
Olası sonuçlar bir şey yapmaya karar verdiğinizde olabilecek şeylerdir.

Kesin sonuçlar ise o eylemi gerçekleştirdiğinizde olanlardır.

Olası sonuçlarla ilgili sorabileceğiniz sorular:

- Eğer X'i yapmaya karar verirsem, sonucunda neler olabilir?
- X'i yapmazsam, neler olabilir?
- Hikayedeki ana karakter ne zaman önemli bir karar aldı ve sonunda ne oldu? Kesin sonuç ne idi?
- Bisikletinizi tepeden aşağı çok hızlı bir şekilde sürerseniz neler olabilir, olası sonuç nedir?
- Sobanın üzerindeki sıcak çaydanlığa dokunmanın sonuçları nelerdir?

Her gün ne şekilde düşündüğüm konusunda kafa yorarım çünkü entellektüel erdemler edinmek istiyorum. Entellektüel erdemler nedir? Gelin her kelime hakkında ayrı ayrı düşünelim. Entellektüel iyi düşünmek ve iyi öğrenmek için çok çalışmak demektir. Erdem bir insanın sahip olabileceği güzel özellikler demektir. Dolayısıyla entellektüel erdemlere sahipsek **düşünmemize ve iyi öğrenmemize yardım eden iyi bir aklımız var demektir.**

Beynimi, güzel düşünebilme özellikleri geliştirmek için çok yoruyorum. Bu özelliklerin bazılarını kendi kelimelerimle açıklıyorum:

Entellektüel Bütünlük:

Başkalarından beklediğim gibi kibar bir insan olmaya çalışıyorum. Başkalarının bana saygılı olmasını beklediğim için ben onlara saygı duyuyorum. İnsanların benim duygularımı anlamalarını istediğim için ben onların duygularını anlıyorum. Kaba olmalarını istemediğim için ben onlara kaba davranmıyorum.

Entellektüel Bağımsızlık

Ben kendi adıma düşünmeye çalışıyorum, kendim için öğreniyorum. İnsanların ne düşündüklerini anlamak için onları dinlemek güzel bir şey fakat kime ve neye inanacağıma karar vermek için kendim düşünmek zorundayım.

Entellektüel Kararlılık

Bir soruna odaklaşmak ondan vazgeçmekten daha iyidir. Aklım bana bazı şeyleri öğrenemediğimi söylediğinde ben de aklıma onları öğrenebileceğimi söylerim. Okumak bana zor geldiğinde pes etmem ve okumam daha iyiye gitsin diye üzerinde dururum. Yazı yazmak bana zor geldiğinde, yazım daha ilerlesin diye yazmaya devam ederim. Beynimi zorlamaktan korkmam.

Entellektüel Empati

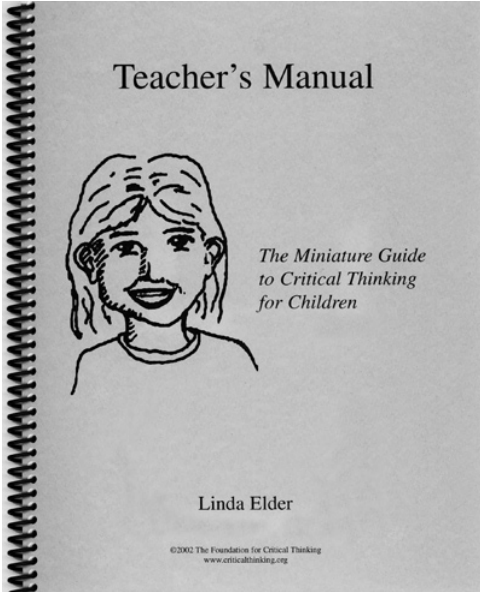
Diğer insanların nasıl düşündüklerini anlamaya çalışırım. İnsanlarla ne zaman fikir ayrılığına düşsem olaylara onların gözüyle bakmaya çalışırım. Böyle yaptığımda bazı konularda benim haklı, bazı konularda ise onların haklı olduğunu görüyorum.

Entellektüel Mütevazilik

Ben her şeyi bilemiyorum. Bilmediğim çok fazla şey var. Bazı şeylerin doğru olduğunu, gerçekten öyle olduklarını bilmiyorsam söylememeliyim. Bence pek çok şey doğru olmayabilir. Başka insanların söyledikleri pek çok şey doğru olmayabilir. Okuduğum ve televizyonda gördüğüm bazı şeyler doğru değil. Her zaman şu soruları sormaya çalışırım 'Bunu nerden biliyorsun? Ben bunu nerden biliyorum?'

Entellektüel Cesaret

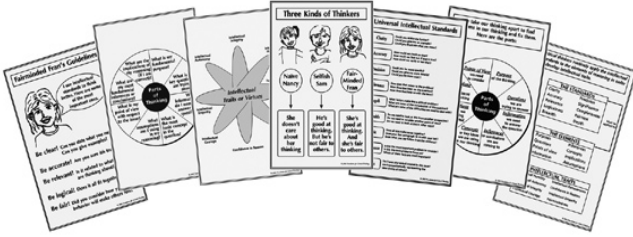
Doğru bildiğim bir şeyi, arkadaşlarım ya da oynadığım çocuklar pek beğenirse de söyleyebilmeliyim. Nazik olmalıyım fakat onlarla aynı görüşte olmamaktan korkmamalıyım.

Bu el kitabı, çocuklarda eleştirel düşünme kitapçığının kullanımında kavramsal temel sağlıyor. Kullanımına yönelik stratejiler ve kılavuzla birlikte kullanılabilir öğrenci çalışma kağıtları da içermektedir. #541m \$14.95

Bu el lamine maskelerini kullanarak, öğrenciler Saf Suna, Bencil Berhan ve Önyargısız Özlem rollerini oynamaktan zevk duyacaklardır. Maskeler öğretmenlerin entelektüel empati ve önyargısız, adaletli olmanın önemini çocukların anlayacağı dilde #542p \$13.95

7 set halindeki sınıf posterlerimiz, eleştirel düşünme kavramlarını öğretmenin ve öğrencini gözüyle ele almıştır. Posterleri görmek için web sitemizi ziyaret edin. #558s \$18

Daha fazla bilgi için

Bu veya diğer kaynaklardan sipariş vermek ya da hakkında bilgi edinmek istiyorsanız:

Telefon: 7070-878-9100

Faks: 707-878-9111

Posta adresi: P.O. Box 220, Dillon Beach, CA 94929

E-Mail: cct@criticalthinking.org

Websitesi: www.criticalthinking.org

**Mini kılavuz fiyat listesi:
(+posta ücreti)**

1-24 adet, tanesi \$5.00
25-199 adet, tanesi \$2.50
200-499 adet, tanesi \$1.75
500-999 adet, tanesi \$1.50
1000-1499 adet, tanesi \$1.25

Özlem ve Berhan'ı Düşünün:

Önyargısız Özlem ve Bencil Berhan hakkındaki bu hikaye çocukların adaletli olma, bencillik ve empati gibi önemli kavramları anlamalarına yardım edecektir. #543m \$5.00

Eleştirel Düşünme Vakfı, eğitimde, toplum içerisinde adil bir şekilde düşünmeyi, entelektüel empati, entelektüel tevazu, bütünsellik ve entelektüel sorumluluğu temel alan bir düşünce tarzı geliştirerek temelden bir değişimi amaçlamaktadır. Zengin bir entelektüel ortam, eğitimin temeline eleştirel düşünmeyi yerleştirerek başarılabilir. Niçin? Çünkü öğrenciler öğrendiklerini derin ve esaslı bir şekilde hayatlarına uygulayabilirlerse, entelektüel ortam gelişir. Dahası, hızla değişen dünyada, artan karmaşa ve birbirine olan artan bağımlılıkta , eleştirel düşünme, şimdi, ekonomik ve sosyal hayatta kalma için bir gereklilik olmuştur. Yayınlarımız, videolarımız, oturumlarımız, konferanslarımız ve profesyonel gelişim programlarımız hakkında daha fazla bilgi almak istiyorsanız bizimle iletişime geçiniz.

Yazar hakkında

Dr. Linda Elder psikoloji ve eleştirel düşünmeyi kolej düzeyinde öğreten bir eğitim psikoloğudur. Eleştirel Düşünce (ED) Kurumunun Başkanı ve ED Merkezinin Yönetim Kurulu Başkanıdır. Dr. Elder düşünce ve duygu, biliş ve duygulanım arasındaki ilişki üzerine özgün bir araştırma yapmış ve eleştirel düşüncenin aşamalarına ilişkin özgün bir teori geliştirmiştir. Gelişimsel Eğitim Dergisi'nde Eleştirel Düşünce üzerine olan bir köşe de dahil olmak üzere eleştirel düşünce üzerine yazılmış bir dizi makalenin hem yazarlığını hem ikinci yazarlığını yapmıştır. *'Eleştirel Düşünce: Kendi öğrenme biçiminiz ve yaşamımızla ilgili sorumluluğu alma gereçleri'*, ve *'Eleştirel Düşünce: Profesyonel ve Bireysel Yaşamımızda sorumluluk almaya yönelik gereçler'* adlı iki kitabın ikinci yazarlığını yapmıştır. Kendisi dinamik bir sunucudur.

The foundation for critical thinking

www.criticalthinking.org

cct@criticalthinking.org

ISBN 0-944583-29-6 ITEM #540m